

La literatura didàctica, moralitzant, religiosa i satírica s. XIV

Context Històric:

- **Cisme d'Occident** o Cisma Papal és l'expressió utilitzada per designar el període de crisi viscut entre **1378** i **1417** durant el qual dos papes rivals, l'un establert a **Roma** i l'altre a **Avinyó**, es consideraven l'únic i legítim **Papa**; a partir del **Concili de Pisa (1409)** els papes rivals foren tres. El cisma es va resoldre finalment amb el **Concili de Constança (1417)**, que establí de nou un únic papa reconegut per tota la Cristiandat.
- A causa del cisme sorgeixen diverses heretgies (Catarisme i mort de Pere el Catòlic) (Cavallers Templaris...) = **SANTA INQUISICIÓ**
- 2 ordes religiosos: Franciscans i dominicans.
- Disputes dins la Corona Catalanoaragonesa: Els nobles de València i Aragó es revoltent contra el rei Pere el Cerimoniós.
- Estralls de la Pesta Negra.
- Comencen a obrir-se escletxes dins el sistema feudal. Els burgesos comencen a obrir-se un camí que, anys després, acabaria amb el feudalisme.
- Creixement de les ciutats i noves rutes comercials pel Mediterrani.

- Declivi de l'economia de Catalunya i auge de la valenciana.

La prosa literària:

- Continuem dins una mentalitat **Teocèntrica**, per tant la cultura gira al voltant de la religió.
- L'estament religiós ordena la vida quotidiana, influeix en la política i la religió és la base de l'educació.
- **La historiografia** té la finalitat de prestigiar la figura del rei i reivindicar la consciència nacional; **la literatura religiosa** se centra en donar pautes cíviques i religioses de conducta moral, com també convertir els infidels i heretges.
- La **Cancelleria Reial** unifica un model de llengua unificat, una mena d'estàndard literari.
- Comença el contacte amb nous pensaments (Humanisme) gràcies a les rutes comercials.

PROSA

Religiosa	Moralitzant	Didàctica
<p>- Autors lligats al cristianisme.</p> <p>- Finalitat:</p> <p>a) Sentiment de devoció a la divinitat.</p> <p>b) Impedir que els fidels es separin dels dogmes de l'església.</p> <p>c) Impedir que el poble es</p>	<p>- Orientar l'opinió de la societat a favor de l'ordre establert.</p>	<p>- Textos entenedors.</p> <p>- Llenguatge planer.</p> <p>- Serveix per ensenyar i instruir aquests valors ètics i morals.</p>

revolti contra l'església.

Gèneres didàctics

FAULA	EXEMPLE	SERMÓ	POEMA DIDÀCTIC
Narració protagonitzada per animals personificats que transmet una lliçó moral.	Conte que il·lustra una lliçó moral (eximplis R. Llull)	Exposició oral sobre valors ètics o doctrinals.	Poètica senzilla per ser <u>memoritzada</u> .
Analfabetisme → recursos retòrics: rimes, repeticions, comparacions, anàfores, enumeracions...			

AUTORS DESTACATS:

Arnau de Vilanova

Francesc Eiximenis

Sant Vicent Ferrer

Sor Isabel de Villena

" S'ha d'entrenar la ment i l'esperit per saber viure en pau enmig de les tempestats del món" Vicent Ferrer

" Pare i mare són cars a nosaltres, i cars els fills, i cares les mullers i amics; més una sola caritat, açò és la pàtria o comunitat, abraça totes les caritats de tots els altres que dits són" . F. Eiximenis

"On la força regna no hi ha dret ni raó" A. Turmeda

ARNAU DE VILANOVA	SOR ISABEL DE VILLENA
<p>Teòleg i metge d'origen Valencià.</p> <p>Escrigué obres molt importants per a la medicina europea medieval, com per exemple <i>Speculum medicinae</i>.</p> <p>Considerat metge de “papes i reis” com Bonifaci VIII o gran part dels reis de la Corona d'Aragó contemporanis seus.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Discursos contra la riquesa dels eclesiàstics. - Profetitza l'arribada de l'Anticrist, per això proposa una reforma de l'església i del papat. - Domina l'àrab, el llatí i el català, les dues darreres llengües són les que utilitzarà a les seves obres. 	<p>Primera escriptora en llengua catalana.</p> <p>Filla natural del noble Enrique de Villena, fruit d'una de les seves moltes relacions amoroses.</p> <p>Per aquest fet és criada a la Cort, ja que era neboda de la reina Maria, esposa d'Alfons el Magnànim.</p> <p>* La seva vida transcorr dins el convent de la Trinitat, on fou l'abadessa.</p> <p>* <i>Vita Christi</i>, la seva gran obra, destinada a les altres monges del convent.</p> <p>Hi destaca un punt de vista femení, i la figura de Jesús passa a segon pla, per donar importància a la verge Maria i a les dones del seu entorn.</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p style="text-align: center;">Obra de caràcter feminista</p> <p>Llenguatge: clar, senzill, detallista, respectuós amb utilització de diminutius.</p> <p>La feminitat va ser triada deliberadament i apareix en cada pàgina:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Les autèntiques protagonistes del llibre són les dones. • Hi destaquen alguns detalls tradicionalment atribuïts a l'interès dels temes tradicionals del món femení: l'enfocament en la maternitat, l'interès en el tracte afectuós dels infants, els detalls de la vida domèstica, la confiança i suport entre les dones. • El detallisme que es fa palès en la descripció de la pompa i el luxe del món al·legòric i celestial, presentat com una cort reial en què s'aplica tot el protocol, i les descripcions de vestimentes i ornaments.

Vos, senyora Anna, desitjau crexer lo poble vostre; aquesta excellent Filla vostra sera la llanterna qui portara lo lum diuinal per saluar tot lo mon generalment; e no perira sino per sa culpa propria. Vos haueu promes de offerir al temple, a la seruitut diuina, lo que parrieu ara: siau certa, senyora, que la vostra Filla es lo verdader temple hon lo eternal Deu y Senyor sera vist e adorat. (...)

FRANCESC EIXIMENIS	SANT VICENT FERRER
<p>Gironí de família benestant , es va fer frare franciscà i va gaudir d'un gran prestigi entre els cercles de poder de l'època.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Característiques de la seva obra: <ol style="list-style-type: none"> 1. Va adreçada a un públic d'un nivell cultural baix, al qual vol allisonar, i per això fa servir un estil planer, clar i senzill, amb molts d'exemples, faules i contes que faciliten la comprensió d'allò que els vol ensenyar. 2. Reflecteix de manera indirecta la manera de viure de la societat de l'època i això la fa atractiva per al lector d'avui. <ul style="list-style-type: none"> • Obres més destacades: <ol style="list-style-type: none"> 1. Lo Crestià: En principi havia de constar de tretze llibres, però només ens n'han arribat quatre. Eiximenis hi volia recollir totes les idees sobre la religió i la moral cristiana, amb una anàlisi profunda dels pecats i del mal que reflecteix la manera de viure de l'època. 2. Llibre de les dones: S'adreça a totes les dones (joves, viudes, fadrines, casades). Tot i que en teoria és un manual de conducta per a les dones cristianes en realitat hi fa una crítica ferotge a la manera de viure de les dones de la seva època. També hi promou l'accés de la dona a la cultura, i demana comportament als homes. 3.- Llibre dels àngels: Obra més teològica. És una novetat dins l'època fer referència a aquests éssers. Intenta humanitzar la divinitat. 4.- Vida de Jesucrist: Biografia de Jesús amb 	<p>Frare dominicà valencià que dedicà gran part de la seva vida a recórrer tot l'Occident cristià predicant l'evangeli seguit de centenars de penitents (la <i>Companyia</i>) .</p> <ul style="list-style-type: none"> • Conservam 280 sermons seus presos al dictat mentre predicava (perquè sempre solia improvisar) pels <i>reportadors</i> (capellans de la seva <i>Companyia</i>). • predicava, sempre a espais oberts, i parlava del pecat, de la mort, de l'arribada de l'Anticrist i de la fi del món. En acabar la missa, la gent anava a confessar els seus pecats. • No tenia ambició artística: només pretenia dur els oients al camí de la fe. <p>Característiques dels seus sermons:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Feia tots els sermons en català i tothom l'entenia : era molt apassionat, gesticulava molt i plorava amb molta facilitat. 2. Feia servir moltes onomatopeies: brams d'ase (Haaic), cants de gallina (coc...coc...), els crits dels condemnats a l'infern.... 3. Reproduïa diàlegs fent veus diferents i cantava cançons. Dramatitzava i cridava per captar l'atenció i s'adreçava en 2a persona als espectadors. 4. Per no perdre's ni ell ni l'auditori, utilitzava la rima i l'enumeració.

reflexions teològiques.

5.- **Regiment de la cosa pública**: Obra de caràcter jurista on fa una lloança a la ciutat de València.

LA LITERATURA SATÍRICA

Els gèneres satírics medievals pretenen la **correcció de vicis** socials i individuals a través de la **ridiculització i la burla**.

També és **literatura moral**, però a través de l'**humor** i , sobretot, la **ironia**.

Els dos estaments que reben aquesta sàtira són: **nobles i eclesiàstics**.

ANSELM TURMEDA (Mitjan segle XIV- 1423)

- Frare **franciscà mallorquí**.
- Estudià Gramàtica, Lògica, Física i Astronomia.
- Desenganat de la societat occidental i de la seva pròpia fe als trenta-cinc anys renegà del cristianisme per convertir-se a **l'Islam**. A Tunis hi aprengué l'àrab, es casà i hi formà una família. Ocupà, gràcies al coneixement que tenia de les llengües dels cristians, el càrrec de cap de la duana marítima.
- Va escriure diverses obres en català i les envià a terres cristianes a través dels mercaders que ell tractava. També és autor d'una obra en àrab.

- **Obres més destacades:** (En totes les obres i amaga una crítica social i religiosa)

1. *La disputa de l'ase contra Fra Anselm* : Obra en prosa que va ser prohibida per l'Església per anticlerical . Presenta la discussió entre l'autor i l'ase ronyós de la cua tallada. Fra Anselm vol demostrar la superioritat de l'home sobre l'animal. L'ase, però, li rebutja tots els arguments menys que el fill de Déu es va fer home.

Vol demostrar la igualtat entre tots els humans. Ironitza sobre la religió cristiana.

2. *Llibre de bons amonestaments* : Obra en vers que recull tot un seguit de consells cristians que en realitat són molt materialistes, individualistes i fins i tot cíncics. Turmeda hi critica de manera molt especial els religiosos.

3. *La Tuhfa* : És l'única obra en àrab de Turmeda. És un atac ferotge al cristianisme: hi afirma que Crist no és Déu, que el Papa cobra per perdonar els pecats, que el celibat dels religiosos és un engany...